EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

11. juuli 2008 *

Kohtuasjas C-195/08 PPU,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Lietuvos Aukščiausiasis Teismase (Leedu) 30. aprilli 2008. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 14. mail 2008, menetluses, mille algatas

**Inga Rinau,**

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees A. Rosas, kohtunikud J. N. Cunha Rodrigues (ettekandja), J. Klučka, P. Lindh, ja A. Arabadjiev,

kohtujurist: E. Sharpston,
kohtusekretärid: ametnik C. Strömholm ja osakonnajuhataja M. A. Gaudissart,

arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu 21. mai 2008. aasta taotlust, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. mail 2008, lahendada eelotsusetaotlus kodukorra artiklis 104b sätestatud kiirmenetluses,

* Kohtumenetluse keel: leedu.

arvestades kolmanda koja 23. mai 2008. aasta otsust see taotlus rahuldada,

arvestades kirjalikus menetluses ning 26. ja 27. juuni 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Inga Rinau, esindajad: advokaadid G. Balčiūnas ja G. Kaminskas,

– Michael Rinau, esindaja: advokaat D. Foigt,

– Leedu valitsus, esindajad: D. Kriaučiūnas ja R. Mackevičienė,

– Saksamaa valitsus, esindaja: J. Kemper,

– Prantsusmaa valitsus, esindaja: A.-L. During,

– Läti valitsus, esindajad: E. Balode-Buraka ja E. Eihmane,

– Madalmaade valitsus, esindaja: C. ten Dam,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: E. Jenkinson, keda abistas C. Howard, *QC*,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja A. Steiblytė,

olles ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

**otsuse**

1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243; edaspidi „määrus").

2 See taotlus esitati Inga Rinau ja Michael Rinau vahelises kohtuvaidluses, mille esemeks on nõue tuua Saksamaale tagasi nende ühine tütar Luisa, keda Inga Rinau hoiab Leedu Vabariigis.

## Õiguslik raamistik

*1980. aasta Haagi konventsioon*

3 Haagi 1980. aasta lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise rahvusvahelise konventsiooni (edaspidi „1980. aasta Haagi konventsioon") artikkel 3 sätestab:

„Lapse äraviimine või kinnihoidmine on õigusvastane, kui:

a) see on vastuolus füüsilisele või muule isikule või asutusele vahetult enne lapse äraviimist või kinnihoidmist tema hariliku viibimiskoha riigi seaduse alusel antud hooldamisõigusega;

b) äraviimise või kinnihoidmise ajal hooldamisõigust teostati või oleks teostatud, kui last ei oleks ära viidud või kinni hoitud.

Punktis a nimetatud hooldamisõigus tekib seaduse, kohtu või haldusorgani otsuse või riigi seaduse kohase lepingu alusel."

4 1980. aasta Haagi konventsiooni artikkel 12 sätestab:

„Kui lapse äraviimine või kinnihoidmine on õigusvastane artikli 3 järgi ja kohtu- või haldusmenetluse alguseks lapse asukohariigis on lapse õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest möödunud alla aasta, nõuab asjaomane asutus lapse viivitamatut tagastamist.

Kui menetlust alustatakse pärast eelmises lõikes nimetatud aja möödumist, nõuab kohus või haldusasutus siiski lapse tagastamist, kui ei ole tõendatud, et laps on uue keskkonnaga kohanenud.

Kui taotluse saanud riigi kohtul või haldusasutusel on alust arvata, et laps on viidud kolmandasse riiki, võib menetluse peatada või taotluse tagasi lükata."

5 1980. aasta Haagi konventsiooni artikkel 13 sätestab:

„Eelmise artikliga ei ole vastuolus taotluse saanud riigi kohtu või haldusasutuse kohustus nõuda lapse tagastamist, kui lapse tagastamisele vastu vaidlev füüsiline või muu isik või asutus tõendab, et

a) lapse eest hoolitsenud füüsiline või muu isik või asutus ei ole lapse äraviimise või kinnipidamise ajal teostanud oma hooldamisõigust või et ta on täielikult või osaliselt nõustunud lapse äraviimisega või kinnihoidmisega või

b) lapse tagasitoomine võib talle põhjustada füüsilisi või psüühilisi kannatusi või muul viisil võib lapse asetada ebakindlasse olukorda.

Kohus või haldusasutus võib keelduda lapse tagastamist nõudmast, kui laps on jõudnud vanusesse ja küpsusesse, kus on õige tema arvamusega arvestada, ning ta ei soovi tagasi tulla.

Selle artikli asjaoludest lähtudes peab kohus või haldusorgan arvestama lapse sotsiaalset tausta käsitlevat infot, mille on andnud lapse hariliku viibimiskoha keskasutus või muu pädev asutus."

6 1980. aasta Haagi konventsioon jõustus 1. detsembril 1983. Kõik Euroopa Liidu liikmesriigid on selle konventsiooni ratifitseerinud.

*Ühenduse õigus*

7 Määruse põhjendus 17 täpsustab:

„Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral tuleks viivitamatult saavutada lapse tagastamine ja sel eesmärgil kohaldatakse jätkuvalt [1980. aasta] Haagi konventsiooni, mida täiendavad käesoleva määruse sätted, eriti artikkel 11. Kohtud liikmesriigis, kuhu laps on ebaseaduslikult ära viidud või kus teda ebaseaduslikult kinni peetakse, peaksid saama konkreetsetel nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel tema tagastamist vastustada. Sellise otsuse võiks asendada selle liikmesriigi kohtu hilisema otsusega, kus oli lapse alaline elukoht enne tema ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist. Kui see otsus sisaldab lapse tagasitoomist, peaks tagasitoomine

toimuma, ilma et liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni peetakse, oleks otsuse tunnustamiseks ja täitmisele pööramiseks vaja erimenetlust.”

8 Määruse põhjendus 21 kinnitab järgmist:

„Liikmesriigis tehtud kohtuotsuste tunnustamine ja täitmisele pööramine peaks põhinema vastastikuse usalduse põhimõttel ja mittetunnustamise põhjusi peaks olema võimalikult vähe.”

9 Määruse artikkel 2 sätestab:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

4) mõiste „kohtuotsus” tähendab lahutust, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamist, samuti vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mille teeb liikmesriigi kohus, olenemata sellest, kuidas kohtuotsust võidakse nimetada, sealhulgas dekreediks, korralduseks või otsuseks;

5) mõiste „päritoluliikmesriik” tähendab liikmesriiki, kus on tehtud kohtuotsus, mis tuleb täitmisele pöörata;

6) mõiste „kohtuotsuse täitmise liikmesriik” tähendab liikmesriiki, kus taotletakse kohtuotsuse täitmisele pööramist;

7) mõiste „vanemlik vastutus” tähendab kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal. See mõiste hõlmab eestkosteõigust ja suhtlusõigust;

8) mõiste „vanemliku vastutuse kandja” on iga isik, kellel on lapse suhtes vanemlik vastutus;

[…]

11) mõiste „ebaseaduslik äraviimine või kinnipidamine” tähendab lapse äraviimist või kinnipidamist juhul, kui:

a) sellega rikutakse kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal saadud eestkosteõigust liikmesriigi seaduse alusel, kus laps alaliselt elas vahetult enne äraviimist või kinnipidamist;

ning

b) seda eestkosteõigust teostati tegelikult äraviimise või kinnipidamise ajal üksi või ühiselt või seda oleks teostatud, kui äraviimist või kinnipidamist ei oleks toimunud. Eestkosteõigust loetakse ühiselt teostatavaks, kui vastavalt kohtuotsusele või seaduse alusel ei saa üks vanemliku vastutuse kandja ilma teise vanemliku vastutuse kandja nõusolekuta otsustada lapse elukohta.”

10 Määruse artikkel 8 sätestab:

„1. Liikmesriigi kohtutel on vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle alaline elukoht on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis.

2. Lõiget 1 kohaldatakse, kui artiklitest 9, 10 ja 12 ei tulene teisiti."

11 Määruse artikkel 10 sätestab:

„Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral säilitavad selle liikmesriigi kohtud, kus oli lapse alaline elukoht vahetult enne äraviimist või kinnipidamist, oma pädevuse, kuni laps on saanud alalise elukoha teises liikmesriigis […]".

12 Määruse artikkel 11 sätestab:

„1. Kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on eestkosteõigus, taotleb liikmesriigi pädevatelt asutustelt kohtuotsuse tegemist [1980. aasta] Haagi konventsiooni alusel, et saavutada lapse tagasitoomist, kes on ebaseaduslikult ära viidud või kinni peetud liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, kohaldatakse lõikeid 2–8.

2. 1980. aasta Haagi konventsiooni artiklite 12 ja 13 kohaldamisel tagatakse, et lapsele antakse menetluse käigus võimalus saada ära kuulatud, kui see ei osutu lapse vanust või küpsusastet arvestades sobimatuks.

3. Kohus, kellele on esitatud lõikes 1 nimetatud lapse tagasitoomise taotlus, tegutseb taotluse menetlemisel kiiresti, kasutades kõige kiiremat siseriiklikus õiguses sätestatud korda.

Ilma et see piiraks esimese lõigu kohaldamist, teeb kohus otsuse hiljemalt kuus nädalat pärast taotluse esitamist, kui see ei ole erandlike asjaolude tõttu võimatu.

4. Kohus ei saa keelduda lapse tagasitoomisest 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 punkti b alusel, kui ta on kindlaks teinud, et lapse kaitseks pärast tema tagasitoomist on tehtud piisavad korraldused.

5. Kohus ei saa lapse tagasitoomisest keelduda, kui lapse tagasitoomist taotlenud isikule ei ole antud võimalust ära kuulatud saada.

6. Kui kohus on teinud tagasitoomisest keeldumise otsuse 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohaselt, peab kohus viivitamatult otse või oma keskasutuse kaudu edastama tagasitoomisest keeldumise otsuse ja kõigi asjakohaste dokumentide koopiad, eeskätt kohtuistungi protokolli ärakirja, siseriikliku õigusega määratud pädevale kohtule või keskasutusele liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas. Kohus peab kõik nimetatud dokumendid saama ühe kuu jooksul pärast tagasitoomisest keeldumise otsuse kuupäeva.

7. Kui üks osapooltest ei ole juba pöördunud kohtusse liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, peab lõikes 6 nime-

tatud teabe saanud kohus või keskasutus sellest osapooltele teatama ja kutsuma neid vastavalt siseriiklikule õigusele esitama kohtule oma seisukoht kolme kuu jooksul alates teatamise kuupäevast, et kohus saaks lapse eestkosteõiguse küsimuse läbi vaadata.

Ilma et see piiraks käesolevas määruses sisalduvate kohtualluvust käsitlevate eeskirjade kohaldamist, lõpetab kohus menetluse, kui talle pole tähtajaks seisukohti esitatud.

8. 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohasest tagasitoomisest keeldumise otsusest olenemata on iga hilisem lapse tagasitoomist nõudev otsus, mille teeb vastavalt käesolevale määrusele pädev kohus, täitmisele pööratav vastavalt III peatüki 4. jaotisele lapse tagasitoomise tagamiseks."

13 Määruse III peatükk „Tunnustamine ja täitmisele pööramine" sisaldab määruse artikleid 21–52. III peatüki 4. jagu „Teatavate suhtlusõigust käsitlevate kohtuotsuste ja teatavate lapse tagasitoomist nõudvate kohtuotsuste täitmine" sisaldab määruse artikleid 40–45.

14 Määruse artikli 21 lõiked 1 ja 3 sätestavad:

„1. Ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustatakse teistes liikmesriikides ühegi erimenetluse järgimist nõudmata.

[…]

3. Ilma et see piiraks käesoleva peatüki 4. jao kohaldamist, võib iga huvitatud osapool käesoleva peatüki 2. jaos sätestatud korras taotleda otsust, et kohtuotsust tunnustataks või ei tunnustataks."

15 Määruse artikkel 23 sätestab:

„Vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust ei tunnustata:

a) kui selline tunnustamine on oluliselt vastuolus selle liikmesriigi avaliku korraga, kus taotletakse tunnustamist, võttes arvesse lapse parimaid huve;

[…]"

16 Määruse artikkel 24 sätestab:

„Otsuse teinud liikmesriigi kohtu pädevus ei kuulu kontrollimisele. Artikli 22 punktis a ja artikli 23 punktis a osutatud avalikule korrale vastavuse kontrollimist ei või kohaldada artiklites 3–14 sätestatud kohtualluvuseeskirjade suhtes."

17 Määruse artikli 28 lõige 1 sätestab:

„Lapse suhtes vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mis on tehtud liikmesriigis ja on selles liikmesriigis täitmisele pööratav ning kätte antud, täidetakse teises liikmesriigis siis, kui see on huvitatud poole taotlusel kuulutatud seal täitmisele pööratavaks."

18 Määruse artikkel 31 sätestab:

„1. Kohus, kellele esitatakse taotlus, teeb oma määruse viivitamata. Isikul, kelle suhtes täitmist taotletakse, ega lapsel ei ole menetluste selles etapis õigust teha taotluse kohta mingeid esildisi.

2. Taotluse võib tagasi lükata vaid mõnel artiklites 22, 23 ja 24 nimetatud põhjustest.

Mitte mingil juhul ei või kontrollida kohtuotsuse sisu."

19 Määruse artikkel 40 sätestab:

„1. Käesolevat jagu kohaldatakse:

[…]

b) lapse tagasitoomise suhtes, mida näeb ette vastavalt artikli 11 lõikele 8 tehtud kohtuotsus.

2. Käesoleva jao sätted ei takista vanemliku vastutuse kandjal taotleda kohtuotsuse tunnustamist ja täitmisele pööramist käesoleva peatüki 1. ja 2. jaos sätestatud korras."

20 Määruse artikkel 42 „Lapse tagasitoomine” sätestab:

„1. Artikli 40 lõike 1 punktis b osutatud liikmesriigis tehtud täitmisele pööratava kohtuotsusega nõutavat lapse tagasitoomist tunnustatakse ja täidetakse teises liikmesriigis ilma täitmisotsuse vajaduseta ning ilma võimaluseta selle tunnustamist vastustada, kui kohtuotsus on päritoluliikmesriigis tõendatud vastavalt lõikele 2.

Isegi kui siseriiklik õigus ei näe ette artikli 11 lõike 8 punktis b osutatud lapse tagasitoomist nõudva kohtuotsuse täitmist seaduse alusel, olenemata kõigist kaebustest, võib otsuse teinud kohus kuulutada kohtuotsuse täitmisele pööratavaks.

2. Otsuse teinud kohtunik, kes on teinud artikli 40 lõike 1 punktis b osutatud otsuse, annab lõikes 1 osutatud tõendi ainult juhul, kui:

a) lapsele on antud võimalus ära kuulatud saada, välja arvatud juhul, kui tema vanuse või küpsusastme tõttu on ärakuulamist sobimatuks peetud;

b) kõigile osapooltele on antud võimalus ära kuulatud saada ning

c) kohus on otsust tehes arvesse võtnud vastavalt 1980. aasta Haagi konventsiooni artiklile 13 tehtud korralduse põhjuseid ja tõendeid.

Juhul, kui kohus või mõni muu asutus võtab meetmeid lapse turvalisuse tagamiseks pärast alalise elukoha liikmesriiki naasmist, peab tõend sisaldama selliste meetmete üksikasju.

Otsuse teinud kohtunik annab omal algatusel tõendi, kasutades IV lisa tüüpvormi (tõend lapse (laste) tagasitoomise kohta).

Tõend täidetakse kohtuotsuse keeles."

21 Määruse artikkel 43 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Igasuguse tõendi täpsustamise suhtes kohaldatakse päritoluliikmesriigi õigust.

2. Kaebuse aluseks ei saa olla tõendi väljaandmine vastavalt artikli 41 lõikele 1 või artikli 42 lõikele 1."

22 Määruse artiklis 44 on märgitud, et „[t]õend jõustub ainult kohtuotsuse täitmise piires".

23 Määruse artikkel 60 sätestab:

„Liikmesriikide vahelistes suhetes on käesolev määrus ülimuslik järgmiste konventsioonide suhtes, niivõrd kui need käsitlevad käesoleva määrusega reguleeritud küsimusi:

[…]

e) [1980. aasta Haagi konventsioon.]”

24 Määruse artikkel 68 sätestab:

„Liikmesriigid teatavad komisjonile artiklites 21, 29, 33 ja 34 osutatud kohtute ning edasikaebemenetluste nimekirjad ja kõik selles nimekirjas tehtud muudatused.

Komisjon ajakohastab seda teavet ja teeb selle avalikult kättesaadavaks Euroopa Liidu Teatajas avaldamise teel ning kõigi muude asjakohaste vahenditega.”

25 Määruse nr 2201/2003 artikli 68 alusel teatatud kohtute ning edasikaebemenetlustega seotud andmetest (ELT 2005, C 40, lk 2) nähtub, et Leedu Vabariik teatas määruse artikli 68 esimese lõigu kohaselt komisjonile, et määruse artiklites 21 ja 29 ette nähtud taotlused ning artiklis 33 ette nähtud kaebused esitatakse Lietuvos apeliacinis teismasele (apellatsioonikohus) ning et kaebuse kohta tehtud otsuse vaidlustamine, millele on viidatud määruse artiklis 34, on võimalik üksnes kassatsioonkaebusega Lietuvos Aukščiausiasis Teismasele (ülemkohus).

26 Nendest andmetest nähtub, et taotlus muus liikmesriigis kui Leedu Vabariigis tehtud kohtuotsuse täitmisele pööratavaks tunnistamiseks määruse artikli 28 lõike 1 kohaselt tuleb esitada Lietuvos apeliacinis teismasele.

27 Vastavalt määruse artiklile 72 kohaldatakse põhilist osa määrusest 1. märtsist 2005, välja arvatud Taani Kuningriigis.

## Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

28 Leedu kodanik Inga Rinau ja Saksamaa kodanik Michael Rinau abiellusid 27. juulil 2003 ning elasid Bergfeldis (Saksamaa). Nende tütar Luisa sündis 11. jaanuaril 2005. Märtsis 2005 asusid abikaasad eraldi elama ning Luisa jäi elama ema juurde. Eelotsusetaotluse järgi algas sel ajal Amtsgericht Oranienburgis (Saksamaa) nende abielu lahutamise menetlus.

29 Olles saanud Michael Rinault loa lahkuda kahenädalaseks puhkuseks koos nende tütrega Saksamaalt, läks Inga Rinau 21. juulil 2006 tütre Luisaga ja oma esimesest kooselust sündinud poja Edgariga Leetu, kuhu ta jäi ning kus ta elab tänaseni.

30 Amtsgericht Oranienburg andis 14. augustil 2006 Luisa eestkoste ajutiselt üle tema isale Michael Rinaule. Brandenburgisches Oberlandesgericht (Saksamaa) jättis 11. oktoobril 2006 Inga Rinau kaebuse rahuldamata ning Amtsgericht Oranienburgi otsuse muutmata.

31 Michael Rinau pöördus 30. oktoobril 2006 Klaipėdos apygardos teismase (Klaipeda linnakohus, Leedu) poole, taotledes 1980. aasta Haagi konventsiooni ja määruse alusel oma tütre tagasitoomist Saksamaale. Kohus jättis selle taotluse 22. detsembri 2006. aasta otsusega rahuldamata.

32 Kohtuistungil Euroopa Kohtule esitatud informatsiooni kohaselt edastas Michael Rinau advokaat 22. detsembri 2006. aasta otsuse Saksamaa keskasutusele, kes tegi selle otsuse teatavaks Amtsgericht Oranienburgile. Hiljem saatis Leedu keskasutus selle otsuse saksakeelse tõlke.

33 Lietuvos apeliacinis teismas (Leedu apellatsioonikohus) muutis 15. märtsi 2007. aasta otsusega Klaipėdos apygardos teismase otsust ning nõudis lapse tagastamist Saksamaale.

34 Klaipėdos apygardos teismas tegi 2007. aasta aprillikuus määruse Lietuvos apeliacinis teismase 15. märtsi 2007. aasta otsuse täitmise peatamise kohta. Viimati nimetatud kohus tühistas selle määruse 4. juuni 2007. aasta otsusega. Kohtuistungil täpsustati, et 15. märtsi 2007. aasta otsuse täitmine on peatatud korduvalt.

35 Inga Rinau esitas 4. juunil 2007 ja Leedu Vabariigi peaprokurör 13. juunil 2007 Klaipėdos apygardos teismasele taotluse menetluse uuendamiseks, viidates uutele asjaoludele ning lapse huvidele 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 esimese lõigu mõttes. Kohus jättis need taotlused 19. juunil 2007 läbi vaatamata põhjendusel, et nende lahendamine ei ole mitte tema, vaid Saksamaa kohtute pädevuses. Inga Rinau esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse ning Lietuvos apeliacinis teismas jättis selle otsuse oma 27. augusti 2007. aasta otsusega muutmata. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas tühistas need otsused 7. jaanuari 2008. aasta otsusega, saates taotlused tagasi Klaipėdos apygardos teismasele.

36 Klaipėdos apygardos teismas jättis 21. märtsi 2008. aasta määrusega need taotlused uuesti läbi vaatamata. Lietuvos apeliacinis teismas jättis 30. aprilli 2008. aasta otsusega selle otsuse muutmata. Inga Rinau avalduse alusel otsustas Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 26. mail 2008 võtta need otsused kassatsioonimenetlusse ning peatas kuni oma otsuse kuulutamiseni Lietuvos apeliacinis teismase 15. märtsi 2007. aasta otsuse täitmise.

37 Vahepeal oli Amtsgericht Oranienburgi 20. juuni 2007. aasta otsusega Inga ja Michael Rinau abielu lahutatud. Kohus andis Luisa eestkosteõiguse Michael Rinaule. Pidades eelkõige silmas Klaipėdos apygardos teismase 22. detsembri 2006. aasta otsust, millega keelduti lapse tagastamisest, võttis Amtsgericht arvesse selle otsuse sisu ja esitatud argumente ning nõudis Inga Rinault lapse tagasitoomist Saksamaale ja lapse jätmist Michael Rinau kasvatada. Inga Rinau ei osalenud kohtuistungil, kuid ta esitas oma märkused. Samal päeval lisas Amtsgericht Oranienburg oma otsusele määruse artikli 42 alusel antud tõendi.

38 Brandenburgisches Oberlandesgericht jättis 20. veebruaril 2008 Inga Rinau poolt selle otsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse rahuldamata ja otsuse Luisa eestkosteõiguse osas muutmata, sedastades, et Inga Rinau on kohustatud tooma lapse tagasi Saksamaale. Inga Rinau osales kohtuistungil ja esitas seal oma märkused.

39 Inga Rinau esitas Lietuvos apeliacinis teismasele taotluse mitte tunnustada Amtsgericht Oranienburgi 20. juuni 2007. aasta otsust selles osas, milles selle otsusega anti Luisa eestkosteõigus Michael Rinaule ning kohustati Inga Rinaud andma laps üle lapse isale ja jätma ta isa kasvatada.

40 Lietuvos apeliacinis teismas andis 14. septembril 2007 määruse, millega ta tunnistas Inga Rinau taotluse vastuvõetamatuks. Kohtu sõnutsi nähtus määruse artikli 42 alusel antud Amtsgericht Oranienburgi tõendist, et kõik selle artikli lõikes 2 loetletud tõendi väljaandmise tingimused olid täidetud. Asudes seisukohale, et see otsus tuleb lapse tagasitoomist puudutavas osas täita otse määruse III peatüki 4. jao sätete alusel, ilma et oleks vaja kasutada kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise erimenetlust, leidis Lietuvos apeliacinis teismas, et Inga Rinau taotlus mitte tunnustada kõnesoleva otsuse seda osa, millega kohustati teda andma laps üle lapse isale ja jätma ta isa kasvatada, tuleb tunnistada vastuvõetamatuks.

41 Seejärel esitas Inga Rinau Lietuvos Aukščiausiasis Teismasele kassatsioonkaebuse selle määruse tühistamiseks ja uue otsuse tegemiseks, millega rahuldataks tema taotlus mitte tunnustada Amtsgericht Oranienburgi 20. juuni 2007. aasta otsuse seda osa, millega anti Luisa eestkosteõigus Michael Rinaule ning Inga Rinault nõuti lapse üleandmist tema isale Michael Rinaule ja jätmist isa kasvatada.

42 Neil asjaoludel otsustas Lietuvos Aukščiausiasis Teismas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse […] artikli 21 tähenduses huvitatud osapool võib taotleda kohtuotsuse mittetunnustamist, kui taotlust selle otsuse tunnustamiseks ei ole esitatud?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kuidas peab siseriiklik kohus, kui ta lahendab kohtuotsuse mittetunnustamise taotlust, mille on esitanud isik, kelle suhtes see otsus tuleb täita, kohaldama määruse […] artikli 31 lõiget 1, mis sätestab, et „[i]sikul, kelle suhtes täitmist taotletakse, ega lapsel ei ole menetluste selles etapis õigust teha taotluse kohta mingeid esildisi"?

3. Kas siseriiklik kohus, kellele vanemliku vastutuse kandja on esitanud taotluse mitte tunnustada päritoluliikmesriigi kohtu otsuse seda osa, millega nõutakse sellelt vanemliku vastutuse kandjalt tema juures elava lapse tagasitoomist päritoluliikmesriiki ning mille kohta on antud välja määruse […] artiklis 42 ette nähtud tõend, peab lahendama selle taotluse määruse […] III peatüki 1. ja 2. jao sätete alusel, nagu sätestab määruse artikli 40 lõige 2?

4. Milline tähendus tuleb anda määruse […] artikli 21 lõikes 3 sätestatud tingimusele „ilma et see piiraks käesoleva peatüki 4. jao kohaldamist"?

5. Kas määruse […] eesmärkide ja selles sätestatud korraga on kooskõlas lapse tagasitoomist nõudva otsuse vastuvõtmine ja määruse […] artiklis 42 ette nähtud tõendi väljaandmine päritoluliikmesriigi kohtu poolt pärast seda, kui selle liikmesriigi kohus, kus last hoitakse ebaseaduslikult, on teinud otsuse, et laps tuleb tagastada tema päritoluriiki?

6. Kas määruse […] artiklis 24 sätestatud keeld kontrollida otsuse teinud kohtu pädevust tähendab seda, et siseriiklik kohus, kes on saanud taotluse välisriigi kohtuotsuse tunnustamiseks või mittetunnustamiseks ning kes ei saa kindlaks teha päritoluliikmesriigi kohtu pädevust ega ole tuvastanud muid määruse […] artiklis 23 ette nähtud kohtuotsuste mittetunnustamise põhjusi, on kohustatud tunnustama lapse tagasitoomist nõudvat päritoluliikmesriigi kohtu otsust ka juhul, kui päritoluliikmesriigi kohus ei ole järginud määruses sätestatud lapse tagasitoomise küsimuse lahendamise korda?"

**Kiirmenetlus**

43 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taotles 21. mai 2008. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 22. mail 2008, eelotsusetaotluse lahendamist kodukorra artiklis 104b ette nähtud kiirmenetluses.

44 Eelotsusetaotluse esitanud kohus motiveeris sellist taotlust viitega määruse põhjendusele 17, milles on mainitud äraviidud lapse viivitamatut tagastamist, ja määruse artikli 11 lõikele 3, kus on lapse tagasitoomise taotlust lahendavale kohtule määratud kuuenädalane tähtaeg otsuse tegemiseks. Siseriiklik kohus tõdeb kiireloomulise tegutsemise vajadust, kuna igasugune viivitus mõjuks lapse ja temaga koos mitte elava vanema vahelistele suhetele väga halvasti. Nende suhete jahtumine võib olla pöördumatu.

45 Veel viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus vajadusele kaitsta last võimaliku kahju eest ning vajadusele tagada lapse ja tema vanemate huvide õiglane tasakaal, mis samuti eeldab kiirmenetluse kohaldamist.

46 Ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja olles ära kuulanud kohtujuristi seisukoha, otsustas Euroopa Kohtu kolmas koda rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotluse lahendada eelotsusetaotlus kiirmenetluses.

## Eelotsuse küsimused

*Sissejuhatavad märkused*

47 27. septembri 1968. aasta konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on hiljem korduvalt muudetud, pidas silmas tsiviil- ja kaubandusasjade kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise hõlbustamist osalisriikide vahel. Selleks nägi konventsioon ette kohtualluvuse eeskirjad ning vastava valdkonna kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise menetlust puudutavad eeskirjad. Need eeskirjad lähtusid põhimõttest, et osalisriigi kohtutel on usaldus teise osalisriigi kohtute tehtud otsuste vastu. Konventsiooni artikli 1 kohaselt ei kohaldata konventsiooni füüsiliste isikute õigus- ja teovõime ega abielusuhtest tulenevate varaliste õiguste suhtes.

48 Arvestades seda, et lapse eestkostega seotud asjades on kõige tähtsam järgida lapse huve, ning soovides rahvusvaheliselt kaitsta last tema õigusvastasest äraviimisest või kinnipidamisest tulenevate kahjulike tagajärgede eest ning õiguslikult reguleerida

lapse viivitamatu tagasipöördumine tema hariliku viibimiskoha riiki ja tagada vanemale õigus teda külastada, võeti vastu 1980. aasta Haagi konventsioon.

49 Abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjade osas järgis määrus kahes eelmises punktis mainitud konventsioonide hoiakuid. Määrus on kohaldatav tsiviilasjadele, mis puudutavad esiteks abielulahutust, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamist ning teiseks vanemliku vastutuse tekkimist, teostamist, piiramist või äravõtmist.

50 Vastavalt määruse põhjendusele 21 lähtub määrus kontseptsioonist, et liikmesriigis tehtud kohtuotsuste tunnustamine ja täitmisele pööramine peaks põhinema vastastikuse usalduse põhimõttel ja mittetunnustamise põhjusi peaks olema võimalikult vähe.

51 Määruse põhjenduste 12 ja 13 kohaselt lähtub määrus eelkõige lapse huvidest ning põhjenduse 33 kohaselt püütakse määrusega tagada lapse põhiõiguste austamist, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 24.

52 Eelkõige on määruse eesmärk takistada laste äraviimist ühest liikmesriigist teise ning tagada äraviimise korral lapse viivitamatu tagasitoomine.

53 Vastavalt määruse põhjendusele 17 täiendavad määruse sätted 1980. aasta Haagi konventsiooni, mida siiski jätkuvalt kohaldatakse.

54 Määruse artikli 60 kohaselt on määrus 1980. aasta Haagi konventsiooni suhtes ülimuslik.

55 Eelotsuse küsimustele tuleb vastata käesoleva otsuse punktides 47–54 toodud märkusi ja põhimõtteid silmas pidades.

*Neljas kuni kuues küsimus*

56 Oma neljanda kuni kuuenda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos ja enne teisi küsimusi, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas lapse tagasitoomist nõudva otsuse vastuvõtmine ja määruse artiklis 42 ette nähtud tõendi väljaandmine päritoluliikmesriigi kohtu poolt on kooskõlas määruse eesmärkide ja selles sätestatud korraga, juhul kui selle liikmesriigi kohus, kus last hoitakse ebaseaduslikult, on teinud otsuse, et laps tuleb tagastada tema päritoluriiki. Veel soovib siseriiklik kohus teada, kas määruse artiklit 24 tuleb tõlgendada nii, et selle liikmesriigi kohus, kus last hoitakse ebaseaduslikult, on kohustatud tunnustama lapse tagasitoomist nõudvat päritoluliikmesriigi kohtu otsust, kui päritoluliikmesriigi kohus ei ole järginud määruses sätestatud korda.

57 Määruse artikli 11 lõige 8 sätestab, et „1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohasest tagasitoomisest keeldumise otsusest olenemata on iga hilisem lapse tagasitoomist nõudev otsus, mille teeb vastavalt käesolevale määrusele pädev kohus, täitmisele pööratav vastavalt III peatüki 4. jaotisele lapse tagasitoomise tagamiseks".

58 Euroopa Kohtule esitatud märkuste kohaselt on selle sätte tagajärjeks, et määruse artikli 42 alusel saab tõendi välja anda üksnes juhul, kui eelnevalt on tehtud 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohane tagasitoomisest keeldumise otsus. Põhikohtuasjas johtub sellest, et asjaolu, et Lietuvos apeliacinis teismas nõudis oma 15. märtsi 2007. aasta otsusega lapse tagastamist, takistab päritoluliikmesriigi kohtutel anda välja tõendit määruse artikli 42 alusel, nagu seda tegi Amtsgericht Oranienburg 20. juuni 2007. aasta otsusega, mille Brandenburgisches Oberlandesgericht jättis 20. veebruari 2008. aasta otsusega muutmata.

59 Tõlgendusega, et ilma eelneva tagasitoomisest keeldumise otsuseta ei saa määruse artikli 42 alusel tõendit välja anda, tuleb nõustuda.

60 Sellise tõlgenduse võib tuletada määrusest tervikuna ning eelkõige selle artikli 11 lõikest 8.

61 Olles sätestanud, et ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustatakse teistes liikmesriikides ühegi erimenetluse järgimist nõudmata, reguleerib määrus kohtuotsuste tunnustamist ja täitmisele pööratavaks tunnistamist kahes osas (artikli 21 lõiked 1 ja 3, artikli 11 lõige 8, artikli 40 lõige 1 ja artikli 42 lõige 1). Esimene osa näeb ette, et kohtuotsuse tunnustamise ja täitmisele pööratavaks tunnistamise otsust võib taotleda määruse III peatüki 2. jaos sätestatud korras. Teine osa näeb ette, et teatavate suhtlusõigust käsitlevate või lapse tagasitoomist nõudvate kohtuotsuste täitmisele pööratavust reguleerivad määruse III peatüki 4. jao sätted.

62 Viimati nimetatud osa langeb täpselt kokku 1980. aasta Haagi konventsiooniga ning näeb teatud tingimuste täitmise korral ette lapse viivitamatu tagasitoomise.

63 Kuigi lahutamatult seotud muude määruses reguleeritud küsimustega, eelkõige eestkosteõigusega, on tagasitoomisest keeldumise otsusele järgnev lapse tagasitoomist nõudev otsus täitmisele pööratav menetlusautonoomia alusel, et mitte viivitada lapse tagasitoomisega, kes on ebaseaduslikult ära viidud või kinni peetud liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas.

64 Määruse artikli 11 lõike 8 ning artiklite 40 ja 42 sätete menetlusautonoomia, samuti päritoluriigi kohtu pädevusele määruse III peatüki 4. jao raames omistatav prioriteetsus kajastuvad määruse artiklites 43 ja 44, mis sätestavad, et tõendi täpsustamise

suhtes kohaldatakse päritoluliikmesriigi õigust, et tõendi väljaandmine ei saa olla kaebuse aluseks ning et tõendil on õiguslikud tagajärjed ainult kohtuotsuse täitmise piires.

65 Määruse artikli 21 lõikes 3 sõnadega „ilma et see piiraks 4. jao kohaldamist" sätestatud reservatsioon, mida käsitleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu neljas küsimus, on suunatud täpsustamisele, et selle sättega kõigile huvitatud isikutele antud õigus taotleda otsust, et teises liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustataks või ei tunnustataks, ei välista tingimuste täitmise korral võimalust kasutada režiimi, mis on ette nähtud määruse artikli 11 lõikes 8 ning artiklites 40 ja 42 lapse tagasitoomise korral pärast tagasitoomisest keeldumise otsust, kuna see režiim on III peatüki 1. ja 2. jaos ette nähtud režiimi suhtes ülimuslik.

66 Tuleb rõhutada, et menetlus, mis on ette nähtud juhuks, kui lapse tagasitoomine järgneb tagasitoomisest keeldumise otsusele, kordab ja süvendab 1980. aasta Haagi konventsiooni artiklite 12 ja 13 sätteid. Muu hulgas on tagastamisest keeldumise taotluse lahendamise tähtaeg väga lühike. Lisaks võib lapse tagasitoomist nõudva lõpliku otsuse võtta pädev kohus vastu määruse alusel. Menetlus lõpeb otsuse kohta tõendi väljaandmisega, mis muudab otsuse täitmisele pööratavaks, kuna tõendi väljaandmise tingimused ja tagajärjed on määruses sõnaselgelt määratletud.

67 Väljaandmise tingimuste osas nähtub määruse artikli 42 lõikest 2, et päritoluriigi kohus, kes on teinud määruse artikli 40 lõike 1 punktis b osutatud otsuse, annab tõendi ainult juhul, kui:

„a) lapsele on antud võimalus ära kuulatud saada, välja arvatud juhul, kui tema vanuse või küpsusastme tõttu on ärakuulamist sobimatuks peetud;

b) kõigile osapooltele on antud võimalus ära kuulatud saada ning

c) kohus on otsust tehes arvesse võtnud vastavalt 1980. aasta Haagi konventsiooni artiklile 13 tehtud korralduse põhjuseid ja tõendeid.”

68 Mis puudutab tõendi väljaandmise tagajärgi, siis hetkest, kui tõend on välja antud, on artikli 40 lõike 1 punktis b osutatud otsus teises liikmesriigis tunnustatud ja täitmisele pööratav ilma täitmisotsuse vajaduseta ning ilma võimaluseta selle tunnustamist vaidlustada.

69 Olgu meenutatud, et selline režiim on kohaldatav üksnes lapse tagasitoomise korral, mis järgneb määruse artikli 11 lõikes 8 mainitud tagasitoomisest keeldumise otsusele.

70 Sellise tõlgenduse kasuks räägib kõnesoleva artikli 11 lõige 8, kus on sätestatud, et „1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohasest tagasitoomisest keeldumise otsusest olenemata on iga hilisem lapse tagasitoomist nõudev otsus, mille teeb vastavalt käesolevale määrusele pädev kohus, täitmisele pööratav vastavalt III peatüki 4. jaotisele lapse tagasitoomise tagamiseks”.

71 Kuigi väljend „tagasitoomisest keeldumise otsusest olenemata” ei ole üheselt selge, viitavad sellega koos kasutatud sõnad „iga hilisem otsus” ajalisele järgnevusele tagasitoomisest keeldumise otsuse ja hilisema otsuse vahel, mis ei lase kahelda selles, et esimesena nimetatud otsus on varasem.

72 Sellist tõlgendust kinnitab määruse põhjendus 17, kus on märgitud, et tagasitoomisest keeldumise otsuse „võiks asendada selle liikmesriigi kohtu hilisema otsusega, kus oli lapse alaline elukoht enne tema ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist”.

73 Veel nähtub määruse artikli 42 lõike 2 punktist c – millega kohustatakse kohut arvesse võtma põhjusi ja tõendeid, mille põhjal tehti 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohane otsus –, et see kohus saab otsuse teha alles pärast seda, kui kohtuotsuse täitmise liikmesriigis on tehtud tagastamisest keeldumise otsus.

74 Sellest järeldub, et määruse artikli 40 lõike 1 punkt b on säte, mis on kohaldatav üksnes siis, kui kohtuotsuse täitmise liikmesriigis on eelnevalt tehtud tagastamisest keeldumise otsus.

75 Nõustuda ei saa siiski järeldustega, mida sellisest tõlgendusest tehakse käesoleva otsuse punktis 58 mainitud märkustes.

76 Määruse artikli 11 lõige 3 nõuab, et kohtud, kellele on esitatud lapse tagasitoomise taotlus, tegutseksid kiiresti, kasutades kõige kiiremat siseriiklikus õiguses sätestatud menetlust. Sama sätte teine lõik näeb ette, et kui see ei ole erandlike asjaolude tõttu võimatu, tuleb otsus teha hiljemalt kuus nädalat pärast taotluse esitamist, ilma et see piiraks eesmärki tegutseda kiiresti.

77 Täpsemalt, artikli 11 lõige 6 sätestab, et kui kohus on teinud tagasitoomisest keeldumise otsuse, peab ta viivitamatult otse või oma keskasutuse kaudu edastama selle kohtuotsuse ja kõigi asjakohaste dokumentide koopiad, eeskätt kohtuistungi protokolli ärakirja, pädevale kohtule või keskasutusele liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas. Sellise tegutsemise kiireloomulisust on rõhutatud ka sama lõike viimases lauses, mis sätestab, et päritoluliikmesriigi kohus „peab kõik nimetatud dokumendid saama ühe kuu jooksul pärast tagasitoomisest keeldumise otsuse kuupäeva”.

78 Nende sätete eesmärk ei ole üksnes tagada lapse viivitamatu tagasitoomine liikmesriiki, kus ta vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, vaid ka võimaldada päritoluliikmesriigi kohtul hinnata põhjusi ja tõendeid, mille põhjal tehti tagasitoomisest keeldumise otsus.

79 Eelkõige peab päritoluliikmesriigi kohus kontrollima, kas on täidetud käesoleva otsuse punktis 67 mainitud tingimused.

80 Kuna lõppkokkuvõttes tuleb selline hinnang anda päritoluliikmesriigi kohtul vastavalt määruse artiklile 10 ja artikli 40 lõike 1 punktile b, ei ole menetlusküsimused, mis pärast tagasitoomisest keeldumise otsuse tegemist võivad kohtuotsuse täitmise liikmesriigis esmakordselt või uuesti üles kerkida, otsustava tähtsusega ning need ei oma määruse rakendamisel tähtsust.

81 Kui see nii ei oleks, oleks oht, et määrus kaotab oma kasuliku mõju, kuna lapse viivitamatu tagastamise eesmärk jääks sõltuvusse selliste õiguskaitsevahendite ammendamise tingimusest, mida näeb ette selle liikmesriigi õigus, kus last ebaseaduslikult hoitakse. Selle ohuga peab veelgi enam arvestama väikelapse puhul, mil bioloogilist aega ei saa mõõta üldiste kriteeriumide alusel, võttes arvesse väikelapse intellektuaalset ja psühholoogilist struktuuri ja selle arenemise kiirust.

82 Kuigi määruse eesmärk ei ole liikmesriikide materiaalõigusnormide ja menetlusnormide ühtlustamine, on siiski oluline, et siseriiklike normide rakendamine ei kahjustaks määruse kasulikku mõju (vt seoses 27. septembri 1968. aasta konventsiooniga kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades analoogia alusel 15. mai 1990. aasta otsus kohtuasjas C-365/88: Hagen, EKL 1990, lk I-1845, punktid 19 ja 20; 7. märtsi 1995. aasta otsus kohtuasjas C-68/93: Shevill jt, EKL 1995, lk I-415, punkt 36, ja 27. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-159/02: Turner, EKL 2004, lk I-3565, punkt 29).

83 Olgu lisatud, et määruse niisugune tõlgendus on kooskõlas määruse nõuete ja eesmärgiga ning on ainus, mis kõige paremini tagab ühenduse õiguse tõhususe.

84 Sellist tõlgendust kinnitab veel kaks tegurit. Esimene põhineb määruse artikli 11 lõikes 8 esineval fraasil „iga hilisem lapse tagasitoomist nõudev otsus", mis väljendab mõtet, et hetkest, kui on tehtud tagasitoomisest keeldumise otsus, võib päritoluriigi kohus pidada vajalikuks ühe või mitme otsuse tegemist lapse tagasitoomise saavutamiseks, kaasa arvatud menetlusliku või faktilise ummikseisu korral. Teine tegur on süsteemset laadi ning põhineb asjaolul, et erinevalt täitmisele pööratavaks tunnistamise taotlusi puudutavast määruse artiklites 33–35 sätestatud menetlusest võib määruse III peatüki 4. jao alusel tehtud kohtuotsused (suhtlusõigus ja lapse tagasitoomine) kuulutada päritoluriigi kohus täitmisele pööratavaks sõltumata kaebevõimalustest päritoluliikmesriigis või kohtuotsuse täitmise liikmesriigis.

85 Välistades artikli 42 lõike 1 alusel tõendi väljaandmise peale igasuguse kaebuse esitamise, välja arvatud tõendi täpsustamise nõue määruse artikli 43 lõike 1 mõttes, on määruse eesmärk välistada määruse sätete toimimise takistamine menetluse kuritarvitamisega. Pealegi ei maini artikkel 68 edasikaebemenetluste hulgas määruse III peatüki 4. jao alusel tehtud otsuste peale esitatud kaebusi.

86 Need kaalutlused vastavad põhikohtuasja eripärale.

87 Ühelt poolt tundub, et Leedu kohtute poolt tagasitoomistaotluse ja määruse artikli 42 kohaselt tõendatud kohtuotsuse mittetunnustamise taotluse kohta tehtud otsuste ajaline järgnevus ei arvesta viimati mainitud sättes ette nähtud menetlusautonoomiaga. Teiselt pool tõendab otsuste arv ja mitmekesisus (tühistamised, muutmised, menetluse uuendamised ja peatamised), et isegi kui on kasutatud kõige kiiremaid siseriiklikke menetlusi, oli kulutatud aeg juba tõendi väljaandmise kuupäevaks määruse nõuetega ilmses vastuolus.

88 Jääb üle täpsustada, et Amtsgericht Oranienburgi väljastatud tõendi ehtsuse osas ei ole mingeid kahtlusi väljendatud ning kuna see tõend sisaldab kõiki määruse artikli 42 kohaselt nõutavaid andmeid, tuleb tõendi väljaandmise peale esitatud kaebus või selle tunnustamisele esitatud vastuväide jätta rahuldamata vastavalt määruse artikli 43 lõikele 2 ning taotluse saanud kohtul tuleb tunnistada tõendatud otsus täitmisele pööratavaks.

89 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb neljandale kuni kuuendale küsimusele vastata, et kui tagasitoomisest keeldumise otsus on tehtud ja päritoluriigi kohtule on sellest teada antud, ei oma määruse artiklis 42 ette nähtud tõendi väljaandmise seisukohalt tähtsust, kas see otsus on peatatud, tühistatud, seda on muudetud või see ei ole lõplikult jõustunud või see on asendatud tagasitoomist nõudva otsusega, kui lapse tagasitoomist ei ole tegelikult toimunud. Kuivõrd selle tõendi ehtsuses ei ole kaheldud ning tõend on välja antud määruse IV lisas toodud tüüpvormi kohaselt, on tagasitoomist nõudva kohtuotsuse vaidlustamine keelatud ning taotluse saanud kohtul jääb üle vaid tunnistada tõendatud otsus täitmisele pööratavaks ja rahuldada lapse viivitamatu tagastamise nõue.

*Esimene küsimus*

90 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse artikli 21 mõttes huvitatud isik võib taotleda kohtuotsuse mittetunnustamist, ilma et oleks esitatud selle otsuse tunnustamise taotlust.

91 Neljandale kuni kuuendale küsimusele antud vastus välistab võimaluse taotleda mittetunnustamist juhul, kui lapse tagasitoomist nõudev otsus on tehtud ja tõendatud kooskõlas määruse artikli 11 lõikega 8 ja artikliga 42.

92 Üldiselt ei saa sellist võimalust siiski välistada.

93 Määruse artikli 21 lõige 3 sätestab, et „[i]lma et see piiraks käesoleva peatüki 4. jao kohaldamist, võib iga huvitatud osapool käesoleva peatüki 2. jaos sätestatud korras taotleda otsust, et kohtuotsust tunnustataks või ei tunnustataks". Selleks määrab sama lõike teine lõik kindlaks ruumilise kohtualluvuse eeskirjad.

94 Ei ole ka välistatud, et kohtuotsuse mittetunnustamise taotlus toob kaasa otsuse juhusliku tunnustamise, millisel juhul kuulub kohaldamisele artikli 21 lõige 4.

95 Võimalus esitada mittetunnustamise taotlus, ilma et varem oleks esitatud tunnustamise taotlust, võib vastata erinevatele eesmärkidele, mis on kas materiaalõiguslikku laadi – eelkõige lapse huvide eelistamise või perekonna stabiilsuse ja rahu eesmärgid – või menetluslikku laadi, võimaldades esitada tõendeid, mis ei tarvitse olla kättesaadavad tulevikus.

96 Mittetunnustamise taotlus peab siiski järgima määruse III peatüki 2. jaos ette nähtud menetlust ning seda saab siseriiklike õigusnormide alusel lahendada ainult juhul, kui need ei piira määruse ulatust ja toimet.

97 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et kõik huvitatud isikud võivad taotleda kohtuotsuse mittetunnustamist ka siis, kui varem ei ole esitatud selle otsuse tunnustamise taotlust, välja arvatud määruse artikli 11 lõike 8 ning artiklite 40–42 kohaselt tõendatud otsuseid puudutavate menetluste korral.

*Teine küsimus*

98 Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, mismoodi tuleb juhul, kui on vaja lahendada kohtuotsuse mittetunnustamise taotlus, mille on esitanud isik, kelle suhtes see otsus tuleb täita, ning kui varem ei ole esitatud selle otsuse tunnustamise taotlust, kohaldada määruse artikli 31 lõiget 1, eelkõige selles osas, mis sätestab, et „[i]sikul, kelle suhtes täitmist taotletakse, ega lapsel ei ole menetluste selles etapis õigust teha taotluse kohta mingeid esildisi".

99 Käesoleva otsuse punktis 91 toodud reservatsioon kehtib ka selle küsimuse puhul.

100 Seda reservatsiooni arvestades peab tõdema, et juhul kui on esitatud kohtuotsuse mittetunnustamise taotlus, ilma et oleks esitatud selle otsuse tunnustamise taotlust, tuleb määruse artikli 31 lõike 1 tõlgendamisel pidada silmas määruse III peatüki 2. jao ülesehitust. Sellest johtuvalt jääb see säte kohaldamata.

101 Määruse artikkel 31 peab silmas täitmisele pööratavaks tunnistamist. Artiklis on sätestatud, et sellisel juhul ei või isik, kelle suhtes täitmist taotletakse, märkusi esitada. Kuna tegemist on menetlusega, mis on laadilt täitemenetlus ja ühepoolne menetlus, ei ole selle käigus võimalik vastu võtta nimetatud isiku märkusi, ilma et menetlus omandaks tuvastamismenetluse ja võistleva menetluse tunnusjooni, mis läheks vastuollu selle menetluse loogikaga, mille kohaselt tagab kaitseõiguse määruse artiklis 33 ette nähtud kaebuse esitamise võimalus.

102 Mittetunnustamise taotluse esitamise korral on olukord teistsugune.

103 Selle erinevuse põhjuseks on asjaolu, et taotleja on niisuguses olukorras isik, kelle vastu võib olla esitatud täitmisele pööratavaks tunnistamise taotlus.

104 Kuna käesoleva otsuse punktis 101 mainitud nõudmised ei ole siinkohal õigustatud, ei saa isikut, kelle vastu on esitatud mittetunnustamise taotlus, jätta ilma märkuste esitamise võimalusest.

105 Igasugune muu lahendus piiraks taotleja tegevuse tõhusust, kuna mittetunnustamise menetluse esemeks on negatiivne hinnang, mis oma laadilt eeldab võistlevat menetlust.

106 Sellest tuleneb, et vastaspool, kes soovib otsuse tunnustamist, võib märkusi esitada, nagu leidis ka komisjon.

107 Seetõttu tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse artikli 31 lõige 1 – selles osas, milles see sätestab, et isik, kelle suhtes täitmist taotletakse, ega laps ei või menetluste selles etapis märkusi esitada – ei ole kohaldatav juhul, kui menetletakse kohtuotsuse mittetunnustamise taotlust ning varem ei ole esitatud selle otsuse tunnustamise taotlust. Sellises olukorras võib vastaspool, kes soovib otsuse tunnustamist, märkusi esitada.

*Kolmas küsimus*

108 Oma kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas siseriiklik kohus, kellele vanemliku vastutuse kandja on esitanud taotluse mitte tunnustada päritoluliikmesriigi kohtu otsust, millega nõutakse lapse tagasitoomist päritoluliikmesriiki ning mille kohta on antud välja määruse artikli 42 kohane tõend, peab

lahendama selle taotluse määruse III peatüki 1. ja 2. jao sätete alusel, nagu sätestab määruse artikli 40 lõige 2.

109 Nagu nähtub eelmistele küsimustele antud vastustest, ei ole kohtuotsuse mittetunnustamise taotlus vastuvõetav, kui määruse artikli 42 alusel on välja antud tõend. Niisuguses olukorras on tõendatud otsus täitmisele pööratav ning selle tunnustamisele ei saa esitada mingeid vastuväiteid.

110 Seetõttu ei ole vaja kolmandale küsimusele vastata.

## Kohtukulud

111 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

**1. Kui lapse tagasitoomisest keeldumise otsus on tehtud ja päritoluriigi kohtule on sellest teada antud, ei oma nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, artiklis 42 ette nähtud tõendi väljaandmise seisukohalt tähtsust, kas see otsus on peatatud, tühistatud, seda on muudetud või see ei ole lõplikult**

**jõustunud või see on asendatud tagasitoomist nõudva otsusega, kui lapse tagasitoomist ei ole tegelikult toimunud. Kuivõrd selle tõendi ehtsuses ei ole kaheldud ning tõend on välja antud määruse IV lisas toodud tüüpvormi kohaselt, on tagasitoomist nõudva kohtuotsuse vaidlustamine keelatud ning taotluse saanud kohtul jääb üle vaid tunnistada tõendatud otsus täitmisele pööratavaks ja rahuldada lapse viivitamatu tagastamise nõue.**

**2. Kõik huvitatud isikud võivad taotleda kohtuotsuse mittetunnustamist ka siis, kui varem ei ole esitatud selle otsuse tunnustamise taotlust, välja arvatud määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõike 8 ning artiklite 40–42 kohaselt tõendatud otsuseid puudutavate menetluste korral.**

**3. Määruse nr 2201/2003 artikli 31 lõige 1 – selles osas, milles see sätestab, et isik, kelle suhtes täitmist taotletakse, ega laps ei või menetluste selles etapis märkusi esitada – ei ole kohaldatav juhul, kui menetletakse kohtuotsuse mittetunnustamise taotlust ning varem ei ole esitatud selle otsuse tunnustamise taotlust. Sellises olukorras võib vastaspool, kes soovib otsuse tunnustamist, märkusi esitada.**

Allkirjad